

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 15 maj 1909 kl. 12 midd.

*Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till
Konungen i fråga om anordnande af en låneanstalt för
kommuner inom riket.*

Till behandling af sammansatt stats- och bankoutsrott hafva öfverlämnats följande till statsutskottet för förberedande behandling hänvisade motioner, nämligen .

dels n:o 23 inom Första Kammaren af herr *Trapp*, som hemställt, att Riksdagen ville besluta, att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i afseende å inrättandet genom statens försorg af en kommunal låneanstalt, och att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt till Riksdagen inkomma med de yttranden och förslag, hvartill utredningen kunde föranleda, samt att Riksdagen ville för ändamålet ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag af 5,000 kronor;

dels ock n:o 38 inom Andra Kammaren af herr *Rune*, som föreslagit att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kunde inrättas och att såvida utredningen därtill gäfvde anledning, vidtaga de åtgärder, som för kassans bringande till stånd erfordrades.

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 4 Saml. 2 Afd. 10 Häft. (N:o 10.)

Motivering
för herr
Trapps
motion
år 1908.

Uti den åberopade motiveringen till herr *Trapps* under år 1908 i frågan väckta motion anföres följande:

»Genom ett system af lagstiftnings- och andra åtgärder — genom banklagarna, genom förordningarna angående hypoteksbanken och hypoteksföreningarna, genom odlingslånefonden, rederilånefonden, egnahemslånefonden m. fl. — hafva statsmakterna sökt organisera, trygga och underlätta kreditväsendet på olika områden af näringslivet.

På en punkt företer emellertid detta system en betänkelig lucka. Rikets kommuner äro i fråga om utvägar att fylla sina lånebehof helt och hållet lämnade åt sig själfva. På detta område råder en kännbar brist på organisation, som i hög grad påkallar statsmakternas uppmärksamhet.

Det ligger i sakens natur, att denna brist först under tider af penningknapphet skall göra sig i hela sin styrka gällande. Under dylika tider nödgas kommunerna vända sig till de vanliga affärsbankerna för erhållande af nödvändiga förskott. Följden häraf blir å ena sidan, att kommunerna ofta måste betala rent af exorbitanta räntesatser, å andra sidan, att bankernas, under tider af ifrågavarande slag, redan af andra anledningar begränsade rörelsefrihet ytterligare inskränkes till förfång för näringslivet i dess helhet. Detta är hvad som nu inträffat. Bankernas portföljer tyngas för närvarande af mycket betydande belopp kommunalreverser, hvilka, ehuru otvifvelaktigt mycket goda och säkra, dock ur banksynpunkt måste betecknas såsom »tunga» papper.

På dessa olägenheter skulle en genom statens försorg upprättad kommunal låneanstalt kunna råda bot. Genom en på lämpligt sätt organiserad sådan skulle det kommunala kreditväsendet ställas på en fast och tidsenlig basis. En ordnad marknad för kommunalpapper skulle skapas, anskaffandet af kommunallån underlättas samt kommunernas ränteutgifter minskas. Härförutom skulle den ej oväsentliga fördelen vinnas, att bankernas portföljer befriades från kommunalpapper, hvarigenom dessa penninginrättningsars bemödanden att understödja näringslivet komme att underlättas.

En, på sätt här nedan antydes, organiserad kommunal låneanstalt skulle kunna åt kommunerna, äfven de största och rikaste, förmedla billigare lån än hvarje på egen hand uppträdande kommun kunde betinga sig. I stället för den nuvarande långa listan på stora och små obligationslån, utgifna af ett stort antal kommuner, skulle efter hand träda ett enhetligt svenskt kommunalpapper, för hvilket utan svårighet skulle kunna beredas en fast internationell marknad.

I Tyskland, där det kommunala kreditväsendet ännu är i saknad af

en central organisation, ropas högljudt på en sådan. Det virrvarr af kommunallån, stora och små, af alla möjliga olika typer och till ett antal af öfver 300, som trängas på Berlinerbörsens kurslista, inverkar gifvetvis ofördelaktigt på det kommunala kreditväsendet. För att öfvervinna de här af uppstående olägenheterna, anser man ingenting annat vara att göra än att upprätta ett kommunernas gemensamma penninginstitut, som kunde taga hand om det kommunala kreditväsendet och skapa en enhetlig typ för kommunalobligationer.

I Frankrike tillfredsställas kommunernas lånebehof till den vida öfvervägande delen af Crédit-Foncier, den franska hypoteksbanken. Återstoden af ifrågavarande behof fylles hufvudsakligen af den staten tillhöriga Caisse des Dépôts.

I England hafva blott några få af de allra största städerna upptagit egna obligationslån, bland hvilka staden Londons »Metropolitan Consolidated» utgör en sammanslagning af en mängd äldre lån af olika typer. I öfrigt täckas de kommunala lånebehofven direkt af staten, som för detta ändamål emitterat ett särskildt 3 % lån, kalladt »Local Loans Stock».

Det torde vara öfverflödigt att framhålla, huru mycket större behofvet af en central organisation af det kommunala kreditväsendet är här i Sverige än i Tyskland, England eller Frankrike. Intet af sistnämnda tre länder är i behof af utländsk marknad för den kommunala kreditens tillfredsställande. (Tyska kommunallån hafva visserligen placerats i Paris, men endast i mycket sällsynta undantagsfall.) Några af de största svenska städerna hafva som bekant obligationslån introducerade i utlandet, men för det stora flertalet svenska kommuner är den utländska penningmarknaden stängd. Obligationer, utfärdade af en svensk kommunal låneanstalt, anordnad på sätt nedan angifves, skulle utan tvifvel blifva begärliga såväl i Tyskland som i Frankrike och England. Hvilken stor betydelse detta skulle hafva för den svenska kommunalkrediten, lärer ej här behöfva närmare framställas.

En nödvändig förutsättning för att dylika obligationer skulle på utlandets börser intaga den rangplats, hvartill de skulle vara berättigade, är att obligationerna befriades från svensk stämpel. Någon annan kostnad, än den som uppstode i följd af stämpelfriheten, skulle låneanstalten icke tillfoga staten, då utlåningen naturligtvis skulle så anordnas, att inflytande räntor täckte ej blott ränteutgifterna utan äfven alla förvaltnings- och öfriga kostnader.

Att staten ej skulle åsamkas någon risk för låneanstalten, torde vara

uppenbart. Sedan 46 år tillbaka ligga statens obligationer såsom grundfond i allmänna hypoteksbanken, och att dessa obligationer icke vid något enda tillfälle sväfvat i någon som helst fara, torde vara ostridigt. Lika liten skulle statens risk blifva af att lägga sina obligationer såsom grundfond i en allmän kommunal låneanstalt. Hitintills har man icke, såvidt bekant är, något exempel på att en svensk kommun blifvit urståndsatt att fullgöra sina förpliktelser; och andra kommunallån än sådana, till hvilkas upptagande Kungl. Maj:t — efter den omsorgsfullaste pröfning — lämnat tillstånd, skulle icke från anstalten utlämnas.»

Till närmare utveckling af hvad med motionen åsyftas lämnas i den samma följande utkast till de väsentligaste reglementsbestämmelserna angående en låneanstalt af ifrågavarande slag:

§ 1.

Anstalten har till ändamål att till kommuner inom riket utlämna lån, till hvilkas upptagande Kungl. Maj:t meddelat tillstånd.

§ 2.

Till grundfond för anstalten öfverlämnar staten genom riksgäldskon-
 i af staten utgifna obligationer, uppsägbara
 från innehafvarens sida samt förskrifna med tre och en half procents ränta,
 ägande anstalten öfver dem förfoga på sätt här nedan sägs.

§ 3.

Anstalten äger att mot räntebärande, till innehafvaren ställda obligationer upptaga lån att inom viss bestämd tid återbetalas antingen genom årlig amortering eller efter uppsägning utan fastställd amortering. Lån, som af anstalten upptages, skall vara från dess sida uppsägbart efter viss tid, högst tio år.

Beloppet af anstaltens utelöpande obligationer må icke öfverstiga tiodubbla beloppet af grundfonden.

Den kapitalrabatt och de öfriga kostnader, som anstalten vid uppta-

gande af lån kan hafva fått vidkännas, skola antingen vid låns utlämnande till kommun af denna omedelbart gäldas eller ock amorteras inom tio år.

§ 4.

Anstalten äger att till kommuner inom riket utlämna lån, till hvars upptagande Kungl. Maj:t meddelat tillstånd. Sådant lån skall vara ställt att återbetalas antingen genom viss årlig amortering inom af Kungl. Maj:t föreskrifven tid eller efter viss kortare tids förlopp utan fastställd amortering. Lån, som af anstalten utlämnas, kan, sedan tio år förflutit, af låntagaren uppsägas till betalning efter ett år. Om låntagaren ej inom föreskrifven tid erlägger ränta och amortering, äger anstalten att uppsäga lånet till betalning efter ett år.

Anstalten äger köpa samt åter försälja obligationer tillhörande af svensk kommun upptaget lån, till hvars upptagande Kungl. Maj:t lämnat tillstånd.

Anstalten äger förmedla upptagandet af sådant lån.

§ 5.

Anstalten åligger att vid all sin upplåning tillse, att tillräcklig säkerhet därför i kommuners skuldförbindelser ställes och under hela lånetiden bibehålles, dock må anstalten vid upptagandet af lån göra den del af inlåningens motvärde, som ej kan omedelbart till kommuner utlånas, tillfälligtvis fruktbarande genom insättning mot ränta hos banker eller bankhus i in- eller utlandet.

Andra tillgängliga medel må göras fruktbarande antingen genom köp af anstaltens egna obligationer, hvilka anstalten må åter afyttra, eller genom insättning mot ränta hos banker eller bankhus i in- eller utlandet.

§ 6.

Anstalten äger förfoga öfver grundfonden på samma sätt som hypoteksbanken äger förfoga öfver sin grundfond.

§ 7.

Af den behållning, som å anstaltens rörelse kan uppstå, bildas en reservfond, hvilken tillhör staten. Öfverstiger reservfonden fem procent af anstaltens utelöpande obligationer, äger staten förfoga öfver öfverskottet.

§ 8.

Anstalten förvaltas af en styrelse med säte i hufvudstaden. Styrelsen skall bestå af fem ledamöter: tre utsedda af Kungl. Maj:t, en utsedd af fullmäktige i riksbanken och en utsedd af fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 9.

Revision verkställles af tre revisorer, utsedda en af Kungl. Maj:t, en af fullmäktige i riksbanken och en af fullmäktige i riksgäldskontoret.

Kungl. Maj:t äger meddela styrelsen ansvarsfrihet.

§ 10.

Kungl. Maj:t meddelar instruktion för styrelsen.

*Motivering
för
herr Runes
motion.*

Herr Rune anför till stöd för sin nu föreliggande motion följande:

»Uti motion vid 1907 års riksdag föreslog jag, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kunde inrättas, och att såvida utredningen därtill gäfvde anledning vidtaga de åtgärder, som för kassans bringande till stånd kunde erfordras.

Motionen tillstyrktes af vederbörande utskott, men afslogs af Andra Kammaren.

Vid riksdagen 1908 framlade jag ånyo motionen, uti hvilken då ett tjugotal af kammarens ledamöter instämde. Dessutom väcktes vid sistnämnda riksdag inom båda kamrarne flera andra motioner i liknande syfte.

Så föreslog herr Jeansson i Kalmar med flere uti Andra Kammaren, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda under hvilka villkor Allmänna Hypotekskassan för Sveriges städer skulle kunna af staten erhålla en grundfond å exempelvis trettio millioner kronor i af staten utgifna räntebärande obligationer för att därigenom sättas i stånd att på fullt tillfredsställande sätt tillgodose kommunernas och fastighetsägarnes i städer och stadsliknande samhällen lånebehof.

Herr O. Trapp hemställde uti Första Kammaren, att Riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i afseende å inrättandet genom statens försorg af en kommunal låneanstalt, samt att Kungl. Maj:t

ville snarast möjligt till Riksdagen inkomma med de yttranden och förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Herr G. A. Berg föreslog uti Första Kammaren, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda dels huruvida och under hvilka villkor Allmänna Hypotekskassan för Sveriges städer skulle kunna af staten erhålla uti af staten utgifna räntebärande obligationer en grundfond af sådan storlek, att hypotekskassan därigenom sattes i stånd att på ett tillfredsställande sätt tillgodose kommunernas och fastighetsägarnes i städer och med dem jämförliga samhällen lånebehof, dels ock, om denna utredning skulle gifva vid handen, att dessa lånebehof ej lämpligen kunde tillgodoses af en för dessa gemensam kreditanstalt, huruvida och på hvilka villkor staten skulle kunna på nyss angifna sätt garantera såväl en lånekassa för rikets kommuner som äfven Allmänna Hypotekskassan för Sveriges städer för att sätta dem i stånd att på ett fullt effektivt sätt fylla, den förra kommunernas och den senare fastighetsägarnes i städer och med dem jämförliga samhällen kreditbehof.

Slutligen framställde uti Andra Kammaren herr Johansson i Jönköping samma förslag som uti Första Kammaren väckts af herr G. A. Berg.

De uti Andra Kammaren sålunda väckta motionerna hänvisades till behandling af kammarens tillfälliga utskott n:o 5 och de uti Första Kammaren framlagda öfverlämnades till denna kammares tillfälliga utskott n:o 2. Vid behandlingen af dessa frågor åvägabragtes emellan dessa båda utskott i viss mån samarbete. Utskotten hemställde uti särskilda utlåtanden att kamrarne ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och under hvilka villkor en eller flera hypotekskassor med grundfond af statsobligationer, tillhandahållna af staten, skulle kunna organiseras i ungefärlig öfverensstämmelse med motionärernas förslag eller huruvida kreditväsendet för kommuner och fastighetsägare i städer och stadsliknande samhällen måtte kunna på annat sätt ordnas under statens medverkan; samt att Kungl. Maj:t därefter ville till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen möjligen kunde föranleda.

Första Kammaren afslog sitt utskotts ifrågavarande hemställan, hvar emot Andra Kammaren med 136 röster mot 73 biföll hvad dess utskott i saken föreslagit.

Emellertid hade vid 1908 års riksdag uti Första Kammaren herr E. Hägglund hemställt, att Riksdagen måtte besluta till Kungl. Maj:t ingå

med underdånig skrifvelse med begäran om utredning angående upprättandet för rikets städer och med dem jämförliga samhällen af en hypoteksbank, ordnad efter enahanda grunder som Sveriges Allmänna Hypoteksbank samt i och för denna utrednings verkställande bevilja ett anslag af femtusen kronor. På hemställan af statsutskottet blef herr Hägglunds motion såtillvida bifallen af båda kamrarne, att Riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde utredning, huru en hypoteksbank, ägnad att på ett effektivt och billigt sätt ordna fastighetskrediten i *städerna*, skulle kunna upprättas. Kungl. Maj:t tillsatte med anledning af Riksdagens skrifvelse i ämnet en kommitté och denna har bedrifvit sitt arbete så, att man under närmaste tiden kan vänta dess utredning och förslag, som lär gå ut på inrättandet af en allmän hypoteksbank för belåning af fastigheter ej blott i städer utan äfven uti så kallade stadsliknande samhällen.

En tidsenlig och väl utrustad kreditanstalt för fastighetsägare uti städer och stadsliknande samhällen synes sålunda inom en snar framtid komma till stånd, men frågan om inrättandet af en väl ordnad och af staten understödd låneanstalt för Sveriges kommuner är däremot ännu olöst. Då jag fortfarande anser, att kommunerna äro i verkligt behof af en sådan låneanstalt och då antalet af dem, som hysa samma uppfattning, alltjämt ökas, tvekar jag inte att ånyo draga fram frågan under Riksdagens pröfning. Därvid hänvisar jag till hvad som anförts uti de här ofvan omnämnda motioner och utskottsutlåtanden, hvilka jag af utrymmesskäl icke anser mig böra mera än som skett här omnämna.

Emellertid har frågan om kommunernas upplåning på senare tider äfven från annan synpunkt alltmera tillvunnit sig uppmärksamhet. Kungl. Maj:t har under nästliden höst infortrat uppgift om våra städers *sväfvande* skuld och af denna uppgift har framgått, att denna skuld utgör något öfver 73 millioner kronor, däraf nära 38 millioner upplånade i utlandet. Skulle penningförhållandena i utlandet blifva sådana, att kommunernas utländska fordringsägare funne för sig fördelaktigt att indrifva lånen, inses lätt, hvilka svårigheter härigenom skulle beredas vår redan af andra anledningar svaga penningmarknad. Det behöfver knappast särskildt påpekas, att räntefoten för dessa lån helt säkert är synnerligen hög. Genom denna utredning har, synes det mig, ytterligare framgått huru behöfligt det är, att kommunernas upplåning försiggår på annat sätt än hittills.

Vid de tillfällen, då den nu föreliggande frågan varit under debatt såväl inom Riksdagen som uti pressen, har ofta framhållits våra kommunallagars otillfredsställande bestämmelser rörande kommunernas rätt att

låna, därvid särskildt framhållits som olämpligt, att en kommun äger rätt att utan Kungl. Maj:ts tillstånd på kort tid, ej öfverstigande två år, upptaga lån till huru stort belopp som helst. Vidare har anmärkts, att uti gällande lagar saknas stadganden angående sättet att af en kommun på exekutiv väg uttaga fordran samt rörande viss förmånsrättsordning emellan en kommuns olika lån. Med anledning häraf vill jag erinra om att jag redan vid 1907 års riksdag uti motionen i ärendet påpekade nödvändigheten af att sådana brister uti kommunallagarna fylldes, och utvecklingen synes mig hafva efter den tiden gått i en riktning, som ännu mera visar behovet af sådana lagförbättringar. Med mitt förslag i saken åsyftar jag således ej mindre att bereda kommunerna tillgång till den billigaste möjliga upplåning, då sådan är oundgängligen nödig, än äfven att ur det allmännas intresse söka få denna upplåning så ordnad, att den största möjliga sparsamhet befordras och olämplig skuldsättning så mycket som möjligt förebygges. Att framställa särskildt förslag uti sistnämnda syfte torde dock icke vara nödigt, då Kungl. Maj:t i samband med ett eventuellt framläggande af förslag till en lånekassa helt visst icke underlåter att uppmärksamma dessa förhållanden.»

Till stöd för sin år 1908 i frågan väckta motion hade herr Rune anført följande:

*Motivering
för herr Runes
motion 1908.*

»Vid 1907 års riksdag väckte undertecknad motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af en allmän lånekassa för rikets kommuner.

Till stöd för motionen anförde jag följande:

På senare tider hafva Sveriges kommuner funnit sig böra alltmera åtaga sig utförandet af en del större allmännyttiga företag, hvilkas åvägbringande förr ansågs tillkomma enskild företagsamhet. Sådana företag utföras i våra dagar i allmänhet i den omfattning och med den hänsyn till kommande tiders större kraf, att kostnaderna blifva större än att de kunna under kortare tid af de skattskyldiga betalas. Ofta är därjämte fallet, att de med sådana företag afsedda ändamål först långt efter utförandet till fullo ernås och att företaget därigenom kan anses mera gagna en kommande generation än den, som bragt detsamma till utförande. Vid sådant förhållande måste det vara lika nödvändigt som rättvist att på en längre följd af år fördela kostnaderna, och för att ernå detta måste i allmänhet lånevägen anlitas. Att detta också särskildt på senare tider skett i mycket stor utsträckning, kan inhämtas af statistiska centralbyråns

redogörelse för kommunernas finanser. Uti denna redogörelse uppgifves kommunernas sammanlagda skuldsomma vid slutet af nedannämnda år till följande belopp:

1885	129,984,967	kronor
1886	136,094,151	»
1887	141,566,898	»
1888	144,321,988	»
1889	142,987,365	»
1890	154,895,691	»
1891	164,825,031	»
1892	175,138,725	»
1893	182,845,887	»
1894	191,572,909	»
1895	192,189,275	»
1896	188,543,622	»
1897	194,206,247	»
1898	204,645,413	»
1899	226,609,117	»
1900	245,674,193	»
1901	273,529,532	»
1902	302,882,786	»
1903	327,133,214	»

Dessa siffror visa, att kommunernas skuldsättning alltjämt ökas, och antagligt är väl, att kommunerna i framtiden måste åtaga sig lösandet af allt flera och allt större samhällliga uppgifter, hvarigenom skuldsättningen kommer att snarare ökas än minskas. Den ökade skuldsättningen behöfver emellertid ej vara oroande, då man ju är berättigad antaga, att de upplånade penningarna städse användas uteslutande till ändamål, hvilka åt kommunerna och deras medlemmar bereda motsvarande förmåner och större ekonomisk bärkraft. Då nu kommunernas lånebehof äro så stora, måste det vara synnerligen viktigt, att deras upplåning kan ske på det för låntagarna i alla afseenden fördelaktigaste och billigaste sätt.

Känt är, att nödigt kapital till billigaste ränta tack vare statens medverkan bereds vår jordbruksnäring genom inrättandet af allmänna hypoteksbanken, och sannolikt är, att en på liknande grunder fotad allmän lånekassa för Sveriges kommuner bäst skulle bereda möjlighet till

fördelaktigaste upplåning för kommunala behof. För att en sådan kassa skulle kunna å den stora penningmarknaden upplåna erforderliga medel mot den lägsta möjliga ränta och därigenom i sin ordning förmå tillhandahålla kommunerna lån på billigaste villkor, är dock nödigt, att länkekassan understödjdes af statens egen kredit. Så har med framgång och utan någon som helst uppoffring från statens sida skett i fråga om allmänna hypoteksbanken, och minst lika stor anledning har staten att understödja en kommunal länkekassa. Allmänna hypoteksbanken främjar ju ett mera enskildt intresse, ehuru visserligen ett synnerligen beaktansvärdt sådant — jordbruksnäringens — under det att nu ifrågasatta länkekassa skulle bereda fördelar åt Sveriges kommuner, hvilka ju fullgöra nära nog statliga uppgifter och i hvilka alla samhällsmedlemmar äro intressenter.

Det synes mig icke förmätet att hysa den förhoppning, att en af statens kredit understödd och på ändamålsenligt sätt ordnad kommunal låneanstalt skulle kunna bereda kommunerna lån, för hvilka räntan med ända till en half procent understege räntan å de billigaste på senare tider erhållna kommunlån. I fråga om den stora mängden mindre kommuner, hvilkas lån ofta upptagits på jämförelsevis ofördelaktiga villkor, komme räntebesparingen helt visst att uppgå ända till inemot en hel procent. Och då det här gäller lånesummor på några hundra millioner kronor, inses lätt hvad en sådan låneanstalt kunde inbespara för Sveriges kommuner. Lämpligt vore väl, att äfven landstingen, hvilka vid slutet af år 1903 upptagit lån till ett sammanlagdt belopp af 8,134,686 kronor, borde beredas möjlighet att uti den ifrågasatta länkekassan erhålla lån.

För att frågan om en sådan allmän länkekassa skall kunna på lämpligaste sätt lösas, erfordras emellertid en grundlig utredning af alla de förhållanden, som på saken hafva inverkan, och en sådan utredning bör enligt min åsikt lämpligast åvägbringas af Kungl. Maj:t. Därvid torde äfven beaktas, att vissa ändringar uti kommunallagarna kunna blifva nödiga för att noggrannare reglera kommunernas rätt att låna samt närmare bestämma sättet att af en kommun uttaga fordran.

Redan vid 1885 års riksdag väckte inom Andra Kammaren herr E. von der Lancken motion om utredning af förevarande fråga. Motionen blef dock på hemställan af kammarens tredje tillfälliga utskott af kammaren afslagen. Såsom skäl för afstyrkandet anförde utskottet hufvudsakligen, att, vare sig den ifrågasatta länkekassan i större eller mindre mån anordnades under statens kontroll och garanti eller såsom en gemensam

hushållsangelägenhet för de kommuner, som däraf skulle komma att begagna sig, hvilket senare förutsatte en gemensam ansvarighet dessa kommuner emellan, så kunde man likväl befara, att en dylik anordning skulle genom lättheten för kommunerna att få sina förbindelser på bekväma villkor placerade betänkligt öka farten af den kommunala skuldsättning, som mången redan funnit vara betänkelig nog. Enligt utskottets mening kunde också ifrågasättas, om statens inblandning i kommunernas angelägenheter medelst lämnandet af garanti för dessas förbindelser vore lämplig och nyttig och om det kunde vara välbetänkt att utsträcka kommunernas enligt gällande bestämmelser gemensamma hushållsangelägenheter, sådana desamma vid kommunallagarnes tillämpning ansetts böra fattas, ända därhän, att kommunerna skulle kunna ikläda sig ansvarighet för hvarandras förbindelser. Utskottet påpekade vidare, hurusom de olika kommunerna med hänsyn både till det sätt, hvarpå de sköta sina affärer och till deras finansiella ställning, äro förtjänta af en högst olika kredit. De större kommunerna, som kunde betinga sig de fördelaktigaste villkoren för sin upplåning, skulle näppeligen finna med sin fördel förenligt att ingå uti den ifrågaställda lånekassan, och då statsmakterna icke torde vilja göra de lånesökande kommunernas inträde i kassan obligatoriskt, så skulle desamma sålunda komma att anlitas företrädesvis af de mindre god kredit ägande kommunerna, hvilket skulle oförmånligt inverka på den kredit, lånekassans obligationer skulle komma att åtnjuta. Vid sådant förhållande funne utskottet det vara tvifvelaktigt, om den ifrågaställda lånekassan verkligen skulle blifva i tillfälle att, på samma gång hon hade att bära kostnaderna för sin förvaltning, erbjuda kommunerna lån på väsentligen fördelaktigare villkor än dem, kommunerna i allmänhet själfva kunde bereda sig.

Enligt mitt förmenande kan ifrågasättas, huruvida utskottets ofvan omförmälda skäl till motionens ogillande, äfven om hänsyn toges till de år 1885 rådande förhållanden, kunna anses hållbara. Säkert synes mig åtminstone, att utvecklingen under tiden från år 1885 intill våra dagar gått i sådan riktning, att man näppeligen kan anse, att de anförda skälen nu kunna tillräckligt motivera ett afslag på en föreslagen utredning i saken. Erfarenheten har visat, att för kommunerna, äfven för mindre sådana, någon svårighet att upptaga nödiga lån numera icke förefinnes. Fog saknas sålunda för det antagande, att kommunerna genom en för dem afsedd allmän lånekassas inrättande skulle skuldsätta sig mera än hvad som kan vara förenligt med ett klokt handhafvande af deras ekonomi. Då därjämte mig

veterligt aldrig en svensk kommun visat sig urståndsatt att fullgöra sina förbindelser, synes det icke behöfligt föreskrifva, att de kommuner, hvilka uti kassan erhållit lån, skulle solidariskt ansvara för kassans förbindelser, men väl att kassan årligen skulle afsätta skäligt belopp till en reservfond, ur hvilken medel kunde tagas till betäckande af någon möjligen uppkommande förlust. Risk eller olägenhet för de större kommunerna att ingå såsom låntagare i kassan kan ju under sådana förhållanden icke förefinnas. Fastmera torde det vara sannolikt, att kassan, om den på ändamålsenligt sätt anordnas och väl skötes, skall blifva i stånd att utlämna lån på ännu billigare villkor än dem, de större kommunerna kunna vid sina lånetransaktioner själfva betinga sig och att därför äfven dessa kommuner skola finna fördelaktigt att uti kassan upptaga sina lån.»

Motionen öfverlämnades för utredning till Andra Kammarens femte tillfälliga utskott, som tillstyrkte skrifvelseförslaget. Fyra ledamöter af utskottet hemställde dock uti afgifven reservation om afslag å detsamma. Utskottets utlåtande föredrogs uti Andra Kammaren den 17 april 1907, därvid kammaren afslog utskottets hemställan och den väckta motionen.

Af de skäl, som under debatten anfördes emot motionen, har jag icke kunnat öfvertygas om att icke anordnandet af en allmän lånekassa för Sveriges kommuner skulle för dessa medföra afsevärda ekonomiska fördelar, och jag tager mig därför friheten ånyo för Riksdagen framlägga förslaget.

Den ekonomiska kris med därpå föranledd penningknapphet, som här i vårt land inträffade i slutet af nästlidet år och ännu pågår, synes mig hafva så tydligt visat, hvilka svårigheter under nuvarande förhållanden kunna uppstå för kommuners upplåning af penningar mot skälig ränta, att äfven de, som förut ansett något behof af en sådan låneanstalt icke förefinnas, borde hafva blifvit öfvertygade om motsatsen. Enligt mitt förmenande har det dessutom visat sig som en verklig fara för vårt penningväsen i allmänhet, att ofonderade kommunlån till högst betydliga belopp tynga våra penninginrättningar, ett förhållande, som helt visst till stor del varit orsak till den penningknapphet, som här i landet för närvarande råder. En allmän kommunal lånekassa skulle därför otvifvelaktigt visa sig nyttig icke blott genom att bereda kommunerna billigare lån än dem, de hittills kunnat förskaffa sig, utan äfven genom att i penningknappa tider göra det möjligt och lättare för våra banker att tillhandahålla den legitima handeln och industrien erforderligt rörelsekapital utan att i alltför hög grad behöfva anlita tillfälliga utländska krediter. Efter den nu pågående penningkrisens slut inträffa sannolikt tider med låga räntesatser, och det

synes mig därför vara af stor vikt, att, därest en kommunal lånekassa skall inrättas, detta sker snarast möjligt, på det att kassan må redan i början af sin tillvaro kunna anskaffa erforderliga penningar på billigaste villkor.

På grund af nu omförmälda förhållanden och då under den nästlidne höst här i Stockholm sammanträdande kommunalkongressen det visat sig, att bland Sveriges kommunalmän intresset för en sådan lånekassa som den ifrågasatta vore synnerligen lifigt och allmänt, har jag ansett mig böra redan nu återkomma med motion i ämnet.

Uti flera främmande länder har den kommunala upplåningen underlättats och ordnats.

I Danmark inrättades redan år 1899 »Kreditforeningen af kommuner, i Danmark», hvilken förening enligt stadgarna har till uppgift att lämna sina medlemmar lån. Medlemmarne utgöras af danska kommuner.

Finland äger visserligen ingen allmän lånekassa för kommunerna, men ur de ganska stora fonder, öfver hvilka finska staten förfogar, erhålla kommunerna dels bidrag, dels låneunderstöd mot jämförelsevis billig ränta efter ansökan, som ställes till senaten och af densamma pröfvas.

I England hafva ett mindre antal stora städer själfva ordnat sin kommunala upplåning, men den stora mängden af engelska kommuner tillhandahålles af engelska staten lån till mycket billiga villkor. För anskaffande af härför nödiga medel till billigast möjliga räntefot har engelska staten anordnat särskild inlåning.

De franska kommunerna erhålla i allmänhet på särdeles billiga villkor lån af hypoteksbanken Crédit Foncier. En franska statens depositions-kassa utlämnar emellertid också sådana lån.

Vid en år 1863 uti Italien upprättad statens depositions-kassa har genom lag af den 24 april 1898 inrättats en särskild afdelning för förmedling af provinsernas och kommunernas lån.

Önskligt vore, om det utskott, till hvilket motionen remitteras, ville låta infordra fullständiga uppgifter från Sveriges kommuner angående deras låneförhållanden. Härigenom torde man kanske tydligt nog finna, huruvida upplåningen för närvarande sker på för kommunerna fördelaktiga villkor.»

Redan före år 1907 har frågan om inrättande af en allmän låneanstalt för Sveriges kommuner varit föremål för Riksdagens pröfning.

I en vid 1885 års Riksdag inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 100, föreslog herr E. von der Lancken Riksdagen att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, på hvilka villkor en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kunde inrättas, och där- efter vidtaga de åtgärder, som för kassans bringande till stånd kunde erfordras. — Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott, till hvars behandling motionen hänvisades, yttrade i utlåtande n:o 5 bland annat följande: Utskottet förbisåge icke, att det med motionen angifna syftet att mera än hittills varit fallet regelbinda och därigenom jämväl lämpligen begränsa kommunernas upplåning kunde vara behjärtansvärdt, och att det likaledes skulle vara högeligen önskligt, om den betydande ränteutgift, som för närvarande drabbade kommunerna, kunde genom mera planmässig upplåning i någon afsevärd grad minskas. — Dock hade utskottet funnit det vara tvifvel underkastadt, om nämnda eftersträfvansvärda önskemål verkligen skulle på den af motionären antydda vägen ernås. — Vare sig att den ifrågasatta lånekassan i större eller mindre mån anordnades under statens kontroll och garanti eller såsom en gemensam hushållsangelägenhet för de kommuner, som däraf skulle komma att begagna sig, hvilket senare förut- satte en gemensam ansvarighet dessa kommuner emellan, så kunde man likväl befara, att en dylik anordning skulle, genom lättheten för kommu- nerna att få sina förbindelser på bekväma villkor placerade, betänkligt öka farten af den kommunala skuldsättning, som mången redan nu funne vara betänkligt nog. — Ifrågasättas kunde ock, om statens inblandning i kommunernas angelägenheter medelst lämnandet af någon garanti för dessas förbindelser vore lämplig och nyttig, och om det kunde vara välbetänkt att utsträcka kommunernas enligt nu gällande bestämmelser gemensamma hushållsangelägenheter, sådana desamma vid kommunallagarnas tillämpning ansetts böra fattas, ända därhän, att kommunerna skulle kunna ikläda sig ansvarighet för hvarandras förbindelser. — De olika kommunerna vore med hänsyn till det sätt, hvarpå de skötte sina affärer, och till deras finansiella ställning förtjänta af en högst olika kredit. De större kommu- nerna, som för närvarande kunde betinga sig de fördelaktigaste villkoren för sin upplåning, torde näppeligen finna med sin fördel förenligt att i den ifrågaställda lånekassan ingå, och då statsmakterna icke torde vilja göra de lånesökande kommunernas inträde i kassan obligatoriskt, så skulle densamma sålunda komma att anlitas företrädesvis af de mindre god kre-

*Frågans tidi-
gare behand-
ling i Riks-
dagen.*

dit ägande kommunerna, hvilket skulle oförmånligt inverka på den kredit, lånekassans obligationer komme att åtnjuta. Vid sådant förhållande syntes det vara tvifvelaktigt, om den ifrågasatta lånekassan verkligen skulle blifva i tillfälle att, på samma gång hon hade att bära kostnaderna för sin förvaltning, erbjuda kommunerna lån på väsentligen fördelaktigare villkor än dem, kommunerna i allmänhet för närvarande själfva kunde bereda sig. — Af hufvudsakligast dessa skäl ansåge utskottet sig förhindradt att för sin del biträda motionärens förslag och hemställde, att omförmälda motion icke måtte bifallas. — Efter en kort debatt i Andra Kammaren godkändes utskottets hemställan utan votering.»

De tillfälliga utskott, som vid 1908 års Riksdag behandlade herrar *Trapps* och *Runes* då väckta motioner jämte andra sammanhängande frågor, lämnade en kort öfversikt öfver kommunernas finanser samt åberopade därvid en af statistiska centralbyrån gjord utredning, som hänförde sig till år 1904. Enligt densamma utgjorde vid nämnda års slut den sammanlagda kommunala skuldsumman för

A. landstingen	kr.	9,176,660
B. landskommunerna	»	45,581,335
C. stadskommunerna (jämte därmed jämförliga köpingar):		
Stockholm	kr.	105,523,422
Göteborg	»	34,901,550
Malmö	»	22,885,577
Norrköping	»	6,665,188
Gäfle	»	10,049,871
Öfriga städer	»	108,978,110
20 köpingar	»	2,424,089
		<u>291,427,807</u>
	Summa kr.	346,185,802

Dessa skuldbelopp motsvarades vid samma tidpunkt af följande tillgångssummor, nämligen för

A. landstingen:

egna tillgångar i fastigheter och inventarier	kr.	2,145,215	
egna tillgångar i fordringar, värdepapper och kontanta medel.....	»	5,177,591	
länslasarettens och kurhusens tillgångar i fastigheter och inventarier	»	15,735,639	
länslasarettens och kurhusens tillgångar i fordringar, värdepapper och kontanta medel	»	<u>1,147,419</u>	kr. 24,205,864

B. landskommunerna:

fastigheter och inventarier	»	78,291,738	
fordringar, värdepapper och kontanta medel	»	<u>35,221,147</u>	» 113,512,885

C. stadskommunerna (jämte därmed jämförliga köpingar):

fastigheter och inventarier	»	330,078,762	
fordringar, värdepapper och kontanta medel	»	<u>83,492,425</u>	» 413,571,187
			Summa kr. 551,289,936

Härjämte vore att märka, att, enligt gällande kommunallagar, kommunernas medlemmar vore till bestridande af utgifter, som utöfver en kommuns egna tillgångar kunde »till kommunens gemensamma gagn eller för särskilda dess behof» — sålunda jämväl till skulders batalande — erfordras, underkastade beskattning i enlighet med de i omförmälda lagar bestämda grunder.

Till belysning af skuldsättningens tillväxt hade följande siffror medelats:

A. landstingens skulder:

år 1899	kr.	5,401,848
» 1900	»	6,200,612
» 1901	»	6,343,528
» 1902	»	6,969,592
» 1903	»	8,134,686
» 1904	»	9,176,630

B. landskommunernas skulder:

år 1899	kr.	31,360,762
» 1900	»	33,837,386
» 1901	»	37,283,029
» 1902	»	40,563,060
» 1903	»	42,883,723
» 1904	»	45,581,335

C. stadskommunernas skulder:

år 1899	kr.	195,248,255
» 1900	»	211,836,807
» 1901	»	236,246,503
» 1902	»	262,319,726
» 1903	»	284,249,491
» 1904	»	291,427,807

I fråga om sättet för fyllande af kommunernas lånebehof anfördes i sammanhang härmed:

»Det lånebehof, som sålunda förefinnes, fylles till väsentlig del genom upplåning inom landet, om ock utländska lån därjämte förekomma. De största städerna, Stockholm och Göteborg, låna i regeln själfva direkt från utlandet, där de åtnjuta en kredit, som gör det möjligt för dem att betinga sig mycket förmånliga lånevillkor. Beträffande öfriga kommuner förekommer däremot dylik direkt upplåning från utlandet endast i mindre utsträckning.

Vid upplåning inom landet för kommunala behof torde de enskilda

bankerna och bankaktiebolagen endast undantagsvis anlitas, utom i fråga om tillfälliga lån eller eljest lån på kortare tid.

I vida större utsträckning anlitas sparbankerna, särskildt för penningförsträckningar till landskommunerna.

I öfrigt utlämnas kommunlån till betydande belopp af postsparbanken, brand- och liffförsäkringsbolagen samt de allmänna pensionskassorna och andra dylika penninginrättningar äfvensom skogsallmänningssfonderna, hvarvid sålunda inhemska besparingar och inom landet samlade fonder göras fruktbärande.

Hvad särskildt postsparbankens utlåningsrörelse beträffar, inhämtas af den officiella statistiken rörande denna bank, att af dess tillgångar voro vid 1906 års utgång placerade i kommunlån mot skuldebref 13,525,445 kronor och i städers obligationer 14,885,944 kronor (nominellt belopp). Räntesatserna växlade för bägge slagen af lån mellan 3.5 à 3.6 %—5 % (i ett enstaka fall 5 1/2 %).»

Vidare hade nämnda utskott följande utredning i fråga om allmänna hypotekskassan för Sveriges städer.

»Upplåning utom landet för tillgodoseende af lånebehovet hos de kommuner, hvilka icke själfva uppträda på den utländska lånemarknaden, ombesörjes, utom af de vanliga affärsbankerna, hvilka dock endast i ringa utsträckning torde ägna sig häråt, äfven af Allmänna hypotekskassan för Sveriges städer. Enligt det för nämnda kassa gällande, af Kungl. Maj:ts fastställda reglemente har kassan den dubbla uppgiften, *dels* att för hypoteksföreningar mellan fastighetsägare i rikets städer och köpingar äfvensom de järnvägsstationer och andra platser, där på grund af Kungl. Maj:ts förordnande ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer gälla, ombesörja den upplåning, som erfordras för att åt dessa föreningar bereda medel till de lån, som af dem enligt fastställda grunder skola deras delägare tillhandahållas, och *dels* att för kommun, som erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att för kommunens allmänna behof upptaga amorteringslån, sådant lån anskaffa. I fråga om amorteringslån åt kommun förfares sålunda, att, sedan i den ordning, som föreskrifves i gällande författningar, beslut blifvit fattadt och af Kungl. Maj:t stadfästadt, att för kommunens räkning till dess allmänna behof skall upptagas lån, ställt på återbetalning genom årlig amorteriug under viss tid, hypotekskassan må, om dess tillgångar ej för hypoteksföreningars behof tagas i anspråk, meddela det sökta lånet emot kommunens förbindelse. För sådant lån tecknas kom-

mun *icke* såsom delägare i kassan, hvars ansvariga delägare sålunda endast utgöras af de till densamma anslutna stadshypoteksföreningarna. Dessa föreningar ansvara, en hvar i mån af sin delaktighet i kassan för fullgörande af de förbindelser, kassan genom utgifna obligationer eller annorledes iklädt sig. Någon statsgaranti lik den, som kommit Sveriges allmänna hypoteksbank till del, förefinnes för närvarande icke.

Enligt utskottet tillhandakomna upplysningar var kassans ställning den 31 december 1907 följande:

Utelöpande obligationer	kr. 41,461,000: 00
Till deläggande hypoteksföreningar utlämnade lån (inclusive förskottslån kr. 67,123: 06).....	» 36,766,428: 06
Deläggande hypoteksföreningars amorteringsräkningar...	» 4,526,142: 66
Amorteringslån till kommuner.....	» 7,389,165: 00
Amorteringsräkningar med kommuner.....	» 670,824: 35

Grundfonden utgjorde den $31/12$ 1907	kr. 2,312,650: 00
Reservfonden	» 879,711: 97
	<hr/>
	kronor 3,192,361: 97

1907 års vinst utgjorde	kr. 201,229: 95
Häriifrån afgår 5 % utdelning å grundfonden	» 113,423: 20
Om återstoden	kr. 87,806: 75
lägges till grundfonden och reservfonden, utgöra kassans egna fonder alltså	kr. 3,280,168: 72

Den nominella räntan å lån, som från kassan utlämnats till kommuner, lärer under tidsperioden 1903—1907 med tillägg af förvaltningsbidrag i medeltal hafva uppgått till 4,4 à 4,5 %. Då emellertid förvaltningsbidraget under hela lånetiden är beräknadt å ursprungliga lånebeloppet, är den effektiva räntan större än anförda siffror utvisa.

Å inteckningslån, med eller utan amortering, har under samma tids-

period lägsta räntan utan kapitalrabatt växlat mellan $4 \frac{1}{8}$ och $4 \frac{1}{2}$ ‰, hvartill kommer ett förvaltningsbidrag af $\frac{3}{8}$ ‰ beräknadt under hela lånetiden å lånets ursprungliga belopp.

Hade emellertid kassan åtnjutit förmånen af statsgaranti för sina förbindelser, skulle otvifvelaktigt lånerörelsen, icke minst beträffande kommunlånen, hafva varit af vida större omfattning, helst räntesatserna då sannolikt kunnat hållas något lägre, än hvad under nuvarande förhållanden varit möjligt.»

För egen del anförde Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2, som i ärendet delvis samarbetat med Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 5, i hufvudsaklig anslutning till hvad sistnämnda utskott yttrat, följande:

Vid pröfning af föreliggande fråga torde man enligt utskottets mening icke uteslutande böra taga hänsyn till kommunernas eller andra låntagares enskilda intressen utan äfven till statens och det allmännas. — Enligt herr Trapps motion åsyftas nämligen att, genom den nya kommunala låneanstalten med grundfond af 30 millioner kronor i af staten tillhandahållna statsobligationer, skapa ett enhetligt svenskt kommunalpapper, för hvilket utan svårighet skulle kunna beredas en fast internationell marknad, till ett lånebelopp af högst 300 millioner i anstaltens egna obligationer, hvilka med denna statsgaranti jämte stämpelfrihet skulle på utlandets börser intaga den rangplats, hvartill de vore berättigade. Den låneanstalt, som i herr G. Bergs motion ifrågasättes har jämväl till uppgift att tillgodose det inhemska behovet med i utlandet mot obligationer upptagna lån.

För att bilda sig ett giltigt omdöme angående lämpligaste sättet för den eller de afsedda låneanstalternas organisation, vore det önskligt att kunna meddela en fullständig statistik öfver den utländska skuldsättningen i vårt land, särskildt den utländska obligationsskulden. Någon sådan finnes emellertid icke, hvarför utskottet endast kan återgifva de spridda statistiska uppgifter härom, som kunnat anskaffas, ehuru de enligt sakens natur äro ofullständiga och approximativa.

Svenska staten hade ännu 1857 ingen utländsk skuld. — Det första utländska obligationslånet upptogs 1835 af Bruksägarnes hypotekskassa, hvars exempel småningom efterföljdes af flera hypoteksföreningar och banker, så att beloppet af den i utlandet placerade svenska obligationsskulden utgjorde

*Utskottets
motivering
1908.*

den $^{31/12}$ 1858	77,121,628 kr.	däraf statens	15,786,732 kr.
» 1860	110,000,000 »	» »	40,081,000 »
» 1865	200,000,000 »		
» 1870	240,000,000 »		
» 1876	300,000,000 »		
» 1880	420,000,000 »	» »	201,414,000 »
» 1885	600,000,000 »		

därvid det totala beloppet af utelöpande obligationer beräknats till 893,353,441 kr (»Sveriges nationalförmögenhet» af P. E. Fahlbeck 1890.)

Under åren 1886—1893 beräknades den utländska obligationsskuldens ökning till 58,499,674: 09 och dess minskning genom

amortering med	26,029,000 kr.
och genom återköp med.....	27,699,800 »

Summa 53,728,800 kr.

hvarigenom den verkliga ökningen under denna tid endast utgjorde 4,770,874 kr. 9 öre och således den totala obligationsskulden den $^{31/12}$ 1893 604,770,874: 09 kr. (»De hårda tiderna» 1895 af J. H. Palme.)

Enligt i Sveriges Riksbanks Statistiska afdelning upprättadt sammandrag, hvaraf utskottet benäget erhållit del, angående obligationslånens placering, uppgingo dessa till följande belopp:

		Kapitalbelopp	däraf i utlandet
den $^{31/12}$ 1906 Svenska Staten	420,852,000 kr.	365,123,000 kr.	
» Allm. Hypoteksbanken	279,848,000 »	140,000,000 »	
» Stockholms stad.....	111,398,500 »	88,512,000 »	
» Göteborg	44,864,000 »	38,602,000 »	
» Malmö	20,504,000 »	9,391,000 »	
» Öfriga städer.....	81,055,000 »	2,713,000 »	
	Summa 958,522,500 kr.	644,341,000 kr.	

hvertill komma dels:

den $^{30/3}$ 1908 Svenska statens 1907 års statslån.....	47,000,000 »
» Stockholms stads lån	45,000,000 »
» Hypotekskassans för Sveriges städer lån	33,000,000 »
» dels Stockholms Intecknings Garanti-Bolags under dess verksamhetstid upptagna lån	81,000,000 »
	Summa 850,341,000 kr.

På grund af uppgifternas natur måste det ofvan angifna beloppet af i utlandet placerade obligationer anses såsom ett minimum. I detta belopp ingå icke de enskilda järnvägarnes obligationslån i utlandet, om hvilkas belopp utredning pågår, ej heller det uländska lån, som Sveriges Allm. Hypoteksbank nyligen upptagit å 15,000,000 francs mot egna obligationer, lika litet som andra enskilda industriella verk och inrättningars utländska obligationslån, som icke äro kända.

Emellertid synes på grund häraf den utländska obligationsskulden sannolikt böra för det närvarande beräknas till omkring 1,000 millioner kronor. Till huru stort belopp hela skulden till utlandet uppgår för närvarande saknas material att bedöma.

Af förstnämnda författare beräknades den effektiva skulden till utlandet år 1885 motsvara den då till 600,000,000 kr. antagna utländska obligationsskuldens storlek, hvilken utgjorde 9 % af den beräknade samlade nationalförmögenheten och 13,34 % af produktionsmedlen, hvilket förhållande ådagalade, att intet annat land i Europa då förmådde uppvisa en proportionsvis så stor negativ post uti räkningen öfver sina tillgångar eller med andra ord, att Sverige ägde redan då i förhållande till sin nationalförmögenhet en större (utländsk) skuld än andra länder, med hvilka en jämförelse lämpligen kunde ifrågakomma. Såsom resultat af sin undersökning af fördelningen på de olika låneföremålen af den i utlandet placerade obligationsskulden ansåg sig författaren kunna konstatera, »att den endast till ungefär hälften motsvarades af nya värdeföremål af produktivt slag, till återstående delar dels af nya värdeföremål, hänförliga till konsumtionsmedlen, dels ock af ingen valuta. Detta resultat är föga smickrande för den svenska nationens hushållning. Att under en 70-årig fred icke hafva gjort tillräckligt stora besparingar för nödiga förbättringar af kommunikationsmedlen m. m. är illa nog, men motväges något däraf, att i detta fall den utländska skulden motsvaras af en valuta, bidragande till landets produktiva styrka. Däremot måste det betraktas såsom synnerligen ofördelaktigt, att städernas gas- och vattenledningar m. m. samt boningshus af alla slag icke alltid utföras med egna, det vill säga inom landet upplånade medel. Värst är naturligen, att den utländska skuldsättningen tillgripits för att underlätta köp af fastighet eller äfven för rent konsumtiva ändamål.»

»Egendomarne belånas för att täcka bristande köpeskilling eller äfven för att medgifva ett högre lefnadsätt. Tack vare obligationsväsendet kunna

fastigheterna mobiliseras och som andra varor exporteras för att fylla dessa hvar för sig fullkomligt improduktiva behof.»

»Detta är den punkt, hvarest det enskilda intresset och det allmänna mest råka i konflikt.»

I hvad mån denna framställning gäller äfven den nuvarande ställningen kan ej fullt bedömas med ledning af de uppgifter angående denna, utskottet varit i tillfälle att anskaffa.

Dessa obligationsskulder i utlandet anses emellertid kräfva en årlig annuitet — en tribut till utlandet — af omkring femtio (50) millioner kronor.

Det resultat, som statistiken, visserligen approximativt och ofullständigt, kunnat uppvisa i fråga om den utländska skulden i allmänhet och särskildt obligationsskulden synes utskottet icke locka till fortsättning i oförändrad riktning och takt, utan mana till försiktighet vid användande af den utländska krediten, där denna fortfarande befinnes för det allmänna nödvändig och gagnelig.

Den eller de låneanstalter, som åsyftas i de här afsedda motionerna och som alla äro ämnade att underlätta penninganskaffningen från utlandet för såväl kommuners som enskildes behof, synas därför böra af staten understödjas *endast under förutsättning* att statens egen utländska upplåning och kredit icke däraf skadas samt att anstaltens organisation blir sådan, att den icke blott främjar upplåningen i utlandet, utan äfven befordrar upplåningen inom landet i den mån inhemskt kapital är tillgängligt. En annan nödvändig förutsättning synes vara, att för vinnande af erforderlig trygghet en viss *förmånsrättsordning* stadgas mellan olika lån, upptagna af en och samma kommun.

De låntagare, som i de till utskottets behandling öfverlämnade motionerna åsyftas, äro dels rikets kommuner och dels fastighetsägarna i städerna och med dem jämförliga samhällen. Det torde icke kunna bestriidas, att, i det fall att för dessa bägge kategorier af låntagare ett oundgängligt och berättigadt lånebehof förefinnes, det äfven ligger i det allmännas intresse, att detta behof fylles på ett sådant sätt, att de i motionerna åsyftade önskemålen rörande bekväm och billig penninganskaffning uppnås. Till de berättigade lånebehofven höra enligt utskottets mening i främsta rummet kostnaderna för sådana arbeten, som skola gagna kommande generationer och som den nu lefvande icke ensam förmår bära. Kommunernas ekonomiska verksamhet är så nära sammanhängande med hela

landets ekonomiska ställning, att staten med afseende å dem måste anses hafva ett omedelbart intresse af att deras verkliga penningbehof på fördelaktigaste sätt tillgodoses. Men äfven i fråga om fastighetsägarna i städerna och stadslignande samhällen föreligger ett sådant, om också mera medelbart intresse från statens sida. Och då staten ansett sig böra med sin garanti understödja den jordägande befolkningens behof af fastighetskredit, synes ett motsvarande behof för stadsbefolkningen, särskildt i en tid då städerna äro stadda i rask utveckling och bostadsbrist flerstädes gör sig märkbar, fordra, att äfven denna befolkning för sin fastighetskredit beredes samma förmån.

Emellertid torde det, särskildt ur kreditsynpunkt, vara tvifvel underkastadt, huruvida det skulle vara lämpligt att, såsom i herr Trapps motion förordas, upprätta en särskild anstalt uteslutande för fyllandet af kommunernas lånebehof. Detta skulle — under förutsättning att den redan befintliga, af staten understödda kreditanstalten för jordbruksfastigheter bibehölles oförändrad, och att därjämte en liknande anstalt för stadsfastigheter inrättades — leda därtill, att vårt land erhöles ej mindre än tre olika offentliga kreditinstitut, hvilka vid sidan af riksgäldskontoret och riksbanken komme att uppträda på den utländska penningmarknaden. Tvifvelsutän skulle detta verka försvagande på krediten. Därtill kommer, att förvaltningskostnaderna för dessa skilda kreditanstalter gifvetvis skulle ställa sig väsentligt högre än för en gemensam. För öfrigt synes af ofvan intagna uppgift om obligationslåneans placering framgå, att rikets samtliga städer, utom de tre största, hittills icke belånat sina obligationer i utlandet till större belopp än 2,713,000 kronor eller 3,3 % af hela deras obligations-skuld.

Ur det allmännas synpunkt vore det enligt utskottets mening riktigast, om uppgiften att tillgodose såväl kommunernas som lands- och stadsfastighetsägarnes kreditbehof kunde öfverlätas åt en gemensam kreditanstalt, en *rikshypoteksanstalt*, hvartill möjligen Sveriges Allmänna hypoteksbank skulle kunna ombildas. Då emellertid en sådan anordning icke i motionerna föreslagits och densamma dessutom till äfventyrs kunde stöta på alltför stora svårigheter, särskildt med hänsyn till de olikartade grupper af låntagare, för hvilka anstalten skulle vara afsedd, finner utskottet sig böra, i närmare öfverensstämmelse med hvad herr Gustaf Berg i sin motion uttalat, framhålla, att det måhända vore lämpligt, om den, äfven för tillgodoseende af kommuners lånebehof afsedda Allmänna hypotekskassan för Sveriges städer, såsom densamma nyligen i skrifvelse till Kungl. Maj:t be-

gärt, kunde utvidgas och ombildas, så att den, utrustad med statens garanti på samma sätt som Allmänna hypoteksbanken, skulle kunna på ett fullt effektivt sätt tillgodose kommunernas och fastighetsägarnes i städer och med dem jämförliga samhällen lånebehof. Men jämväl andra sätt att under statens garanti ordna kreditväsendet för nu afsedda låntagare i motionernas syfte förtjäna gifvetvis tagas under öfvervägande.

Då utskottet, såsom af det anförda framgår, vid frågans behandling trott sig finna, såväl att det tillsvidare torde vara för ofvan berörda kommuner och fastighetsägare i viss mån nyttigt och nödigt att vid behof fortfarande anlita utländskt kapital, som äfven att den utländska upplåning och konventering, hvarom här är fråga, borde organiseras, bland annat så att icke staten och ett flertal låneanstalter må komma att samtidigt trängas med hvarandra på utländska börser, samt såvidt möjligt begränsas genom inhemsk upplåning och effektiv kontroll, anser sig utskottet kunna i hufvudsak tillstyrka den utredning, som mer än ofta eljest är nödvändig i denna vidt ingripande fråga.

Med anledning af hvad sålunda förekommit hemställde förenämnda utskott vid 1908 års riksdag, hvardera hos sin kammare, att kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och under hvilka villkor en eller flera hypotekskassor med grundfond af statsobligationer, tillhandahållna af staten, skulle kunna organiseras i ungefärlig öfverensstämmelse med motionärernas förslag, *eller* huruvida kreditväsendet för kommuner och fastighetsägare må kunna på annat sätt ordnas under statens medverkan, samt att Kungl. Maj:t därefter ville till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen möjligen kunde föranleda.

Denna hemställan blef af Första Kammaren afslagen, men af Andra Kammaren bifallen.

Sedan sistnämnda beslut delgifvits Första Kammaren, beslöt den senare att icke biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut. Såsom skäl härför åberopades i utskottets hemställan härom, kammarens då fattade beslut att godkänna en på grund af motion utaf herr E. Hägglund af statsutskottet gjord hemställan, att Riksdagen måtte *dels* i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning, huruvida och under hvilka förutsättningar en hypoteksbank, ägnad att på ett effektivt och billigt sätt ordna fastighetskrediten i städerna,

skulle kunna upprättas, *dels ock* för denna utrednings verkställande på extra stat under sjunde hufvudtiteln anvisa ett anslag af 5,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t till följd af Riksdagens sistnämnda skrifvelse med anhållan om utredning angående ordnande af fastighetskrediten i städerna under år 1908 tillsatt en kommitté för verkställande af den sålunda begärda utredningen, har Kungl. Maj:t, på grund af det betänkande, som denna kommitté afgifvit, förelagt årets Riksdag förslag till författningar angående en central stadshypotekskassa samt stadshypoteksföreningar, omfattande ej blott städer utan äfven därmed jämförliga samhällen. Dessa förslag hafva blifvit i hufvudsak tillstyrkta af utskottet, som fått dem till sig öfverlämnade för förberedande behandling, och man synes således kunna motse, att denna fråga vid årets riksdag skall få sin lösning.

Under behandlingen af nämnda fråga har, på sätt här ofvan äfven blifvit omnämndt, framhållits önskvärdheten af, att den upplåning, som för landet kunde ifrågakomma från utlandet, så mycket som möjligt centraliserades, så att en enhetlig organisation kunde åstadkommas för såväl fastighetskredit som kommunernas kredit till undvikande af den konkurrens på låne marknaden, som eljest ansåges kunna förekomma. Emellertid har angelägenheten af stadsfastighetskreditens ordnande ansetts så trängande, att när denna fråga fått en nöjaktig utredning, det icke ansetts lämpligt att vidare undanskjuta dess afgörande i afbidan på ett gynnsammare ordnande af den nuvarande jordbrukskrediten eller skapande af en ny form för tillgodoseende af kommunernas lånebehof.

Vid detta förhållande gäller det att bedöma, huruvida kommunernas lånebehof är af den art, att dess tillgodoseende är ett statsintresse. I likhet med hvad förut i denna fråga inom Riksdagen uttalats, finner utskottet det obestriddigt, att äfven för denna kategori af låntagare ett oundgängligt och berättigadt lånebehof förefinnes och att det äfven ligger i det allmännas intresse, att detta behof fylles på ett sådant sätt, att grundade önskemål rörande bekväm och billig penninganskaffning uppnås. Särskildt gäller hvad nu sagts landskommunerna samt de mindre och medelstora städerna. De större städerna röra sig med så stora lån och hafva i allmänhet tillgång till sådan erfarenhet vid låns anskaffande äfven på utländsk marknad samt åtnjuta där så god kredit, att de kunna åt sig betinga kanske lika förmånliga villkor, som en sammanslutning för kommunalkreditens ordnande väntas kunna åstadkomma. Men så är ej förhållandet med de mindre kommunerna. Små lån äro helt naturligt för den kapitalplacerande allmänheten mindre

*Utskottets
yttrande.*

begärliga och kräfva med nödvändighet relativt högre kostnader. Söka sådana lån sig ut på den utländska marknaden, måste de därför mottagas jämförelsevis ogynnsamt, hvilket åter i sin ordning medför, att landets kredit i dess helhet nedsättes.

Måste det under sådana förhållanden anses vara önskligt, att de smärre kommunerna beredas tillfälle att åtnjuta den utländska lånemarknadens fördelar, synes ett ingripande från statens sida i detta afseende vara berättigadt och nödvändigt samt således en grundlig utredning af hithörande frågor vara erforderlig.

Det är emellertid uppenbart, att de åtgärder, som från statens sida böra vidtagas, icke böra gå ut allenast därpå att främja och underlätta den kommunala upplåningen. Det måste fasthellre hufvudsakligen gälla att dels konsolidera och organisera denna upplåning, dels underlätta densamma i den mån den är nödvändig för tillgodoseende af hvad man skulle kunna kalla legitima kommunala lånebehof. Det torde nämligen icke kunna förnekas, att kommuner understundom upptagit lån för ändamål, som antingen bort tillgodoses genom skattemedel eller också afsett mer eller mindre tydliga lyxbehof.

Skulle en utredning i det afseende, som här ifrågasättes, utvisa, att en kommunal lånekassa i angifvet syfte lämpligen bör upprättas, finner utskottet det därför, med hänsyn till landets kredit och statsfinansiella ställning, att såsom oeftergifligt villkor därvid uppställas, att ifrågavarande låneverksamhet blir reglerad genom ganska noggranna och restriktiva bestämmelser.

Utskottet vill i det följande i korthet angifva några af de synpunkter, som i sådant afseende synas böra komma under beaktande.

Som bekant kunna våra kommunallån delas i två kategorier, nämligen korta lån på högst två år, till hvilkas upptagande icke erfordras Konungens medgifvande, samt längre lån, för hvilka dylikt medgifvande erfordras. Till dessa former för kommunala förbindelser kan läggas en tredje, nämligen borgensförbindelser.

Nu tillämpas med afseende på kommunal skuldsättning ofta nog det tillvägagångssättet, att för lånebehofvens täckande till en början korta, tillfälliga lån upptagas. Med den så ådragna sväfvande skulden opererar kommunen ofta i flera år med omsättningar och ökningar, till dess att man äntligen besluter att förvandla den sväfvande skulden till fast, vare sig i form af obligationslån eller icke. För detta ändamål går kommunen in till Konungen,

som då svårligen kan annat än bifalla ansökningen. Den sväfvande skulden har nämligen ofta vuxit till ett sådant belopp och är så öfverhängande, att ett afslag skulle betyda kommunens ruin.

Då sålunda emellertid genom anlåtande af den tillfälliga upplåningen Konungens pröfning och fastställelse, det vill säga Konungens rätt att medgifva eller afslå upptagande af längre lån, i verkligheten helt enkelt kan omintetgöras, synes rätten till upptagande af tillfälliga lån böra inskränkas. Huru en dylik begränsning bör göras, därom torde olika meningar kunna råda. Såsom en utväg härutinnan har föreslagits, att korta lån borde af kommun icke få upptagas till högre belopp än i visst förhållande till kommunens årliga kommunala skattetaxering.

I detta afseende hafva fullmäktige i riksbanken den 18 januari 1909 till Kungl. Maj:t afgifvit yttrande beträffande städernas sväfvande skulder. Dessa skulder uppgingo till i rundt tal 73 miljoner kronor, däraf mer än hälften eller åtminstone 37,800,000 var placerad utom riket. Fullmäktige hafva i sagda skrifvelse anført, att de efter bevillning uttaxerade beloppen för stadskommunerna uppginge sammanlagdt till omkring 40 miljoner kronor. Skulle stadskommuns rätt till upplåning på kort tid utan särskildt tillstånd af Kungl. Maj:t begränsas till hälften af föregående års taxering, skulle således, enligt hvad fullmäktige vidare anført, stadskommunerna erhålla en fri lånerätt af sammanlagdt omkring 20 miljoner kronor. Med denna begränsning ansåge fullmäktige någon större olägenhet af den kommunala ofonderade skuldsättningen icke böra uppstå för landets allmänna ekonomiska förhållanden.

Liknande torde förhållandet vara beträffande landskommunerna.

Man har vidare mot det nuvarande tillståndet anmärkt, att dels alla af en kommun upptagna lån hafva samma rätt gentemot kommunen, dels inga former finnas stadgade för indrifning af fordringar hos en kommun.

Otvifvelaktigt är, att sådana förhållanden kunna inträffa, att en kommun kommer på obestånd. Sådant har visserligen icke hittills händt i vårt land, och om lämpliga restriktiva åtgärder i af utskottet här antydt syfte vidtagas, torde sannolikheten därför väsentligen minskas, men möjligheten däraf torde dock icke kunna förnekas. Emellertid synas för dylikt fall vår gällande utsökningslags bestämmelser icke vara fullt tillräckliga. Det är således obestämtdt, huruvida en fordringsägare har rätt att låta utmäta en kommuns samfällda fasta och lösa egendom, äfven sådan som nödvändigt erfordras för dess verksamhet såsom kommun, till exempel kyrka, skolhus, eldsläckningsmateriel, eller om för skuldens gäldande ut-

taxering skall ske, på en gång eller på annat sätt. Förtydligande bestämmelser i dessa afseenden torde vara nödvändiga i sammanhang med ordnande af en kommunal lånekassa.

I sammanhang härmed har framhållits önskvärdheten af stadganden om viss förmånsrättsordning mellan olika lån, upptagna af samma kommun. En kommun, som, förut skuldfri, upptager ett lån, kan nämligen därefter, under annan finansledning, lätt tänkas genom en senare hejdlös skuldsättning för improduktiva ändamål försätta den förste långgifvaren i en lika oväntad som oangenäm situation.

En annan anmärkning gäller de kommunala borgensförbindelserna, om hvilka våra kommunallagar icke innehålla några som helst stadganden. Rörande betingelserna för ingående af borgensförbindelser har praxis varit olika, i det att kommun ibland ansett sig böra begära kungligt tillstånd att ikläda sig dylik borgen, ibland icke. Gifvetvis måste emellertid en borgensförbindelse i detta afseende likställas med vanlig skuldförbindelse och sålunda kommunallagarna förtydligas med en bestämmelse, att samma regler, som gälla för upptagande af kommunala lån, jämväl böra gälla för ingående af kommunala borgensförbindelser.

Slutligen torde kontrollen öfver upptagande af lån behöfva skärpas. Noggrannare utredning än hittills i allmänhet förekommit måste företagas beträffande ändamålet med de olika kommunernas upplåning, och detta är af desto större betydelse, när det gäller att uppträda på den utländska låne marknaden.

Att under nu angifna förutsättningar anordna en central låneanstalt med uppgift att på bästa och billigaste sätt tillgodose kommunernas lånebehof, finner utskottet kunna medföra gagn ej blott för kommunerna, utan äfven för landet i dess helhet. Utskottet instämmer därför i det af herr Rune i hans motion gjorda uttalandet, att därmed ej mindre skulle beredas kommunerna tillgång till den billigast möjliga upplåning, då sådan vore oundgängligen nödig, än äfven ur det allmännas intresse denna upplåning så skulle ordnas, att den största möjliga sparsamhet befordrades och olämplig skuldsättning så mycket som möjligt förebyggdes.

Utskottet förordar alltså en utredning i nämnda syfte samt hemställer i anledning af förevarande motioner,

att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida

och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner bör inrättas och att, såvida utredningen därtill gifver anledning, för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 11 maj 1909.

På det sammansatta utskottets vägnar:

F. C:SON WACHTMEISTER.

Reservationer:

dels af grefve *Wachtmeister, Fredrik*, samt herrar *Bohnstedt* och *Bengtsson* i Häradsköp, hvilka yrkat afslag;

dels ock af herrar *Fränckel* och *Sjö*, hvilka förenat sig om följande anförande:

Sedan utskottet utan meningsskiljaktighet tillstyrkt det förslag till ordnande af fastighetskrediten för städerna och därmed jämförliga samhällen, som Kungl. Maj:t, med föranledande af Riksdagens skrifvelse i frågan förra året, nu förelagt Riksdagen genom förslag till förordningar angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa och angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet, därvid staten skulle gifva en garanti af 30 miljoner kronor, finna reservanterna, i likhet med utskottets majoritet, det vara mycket sannolikt att frågan vid denna riksdag vinner sin lösning. Då under hela behandlingen af nämnda fråga framhållits de svårigheter, som nu äro förenade med stadsfastigheters belånande till rimligt pris, och det stora behovet af understöd från statens sida för afhjälpande af dessa svårigheter, synes det vidare ej råda något tvifvel om att den föreslagna stadshypotekskassan mycket snart blir verklig och att den härigenom öppnade möjligheten till erhållande af utländsk kredit omedelbart kommer att anlitas.

Såsom framhålles i det af utskottet åberopade utlåtande, hvilket Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 år 1908 afgaf i anledning af då föreliggande motioner i fråga om anordnande af en låneanstalt för kommuner, kommer vårt land genom den nya stadshypotekskassan att få ej mindre än tre kategorier af obligationer, som skulle konkurrera på den utländska penningmarknaden, nämligen riksgäldskontorets, allmänna hypoteksbankens och stadshypotekskassans. Redan denna konkurrens har väckt vissa betänkligheter i fråga om anordnande af den senare kassan och farhågor för den kredit i utlandet, hvaraf vårt land — tyvärr — är synnerligen beroende. Det är därför naturligt att oron i detta afseende måste i afsevärd grad ökas, när nu förslag framkommer att i denna konkurrens insätta ytterligare en grupp obligationer, som skulle likställas med de förutvarande.

I nyss åberopade utskottsutlåtande beräknades landets *obligationsskuld* till utlandet uppgå till omkring 1,000 millioner. Denna siffra, som ändå icke omfattar hela skulden till utlandet, måste ju i sanning mana till betänksamhet. Att vid sådana förhållanden skapa nya möjligheter att fortgå på skuldsättningens väg kan innebära våda för landets välfärd, och våga vi därför icke biträda ett beslut i den riktning, som nu ifrågasättes, allrahelst därigenom, enligt vår uppfattning, äfven skada skulle tillfogas den kredit, som förut ansetts böra föranleda statens ingripande.

I fråga om kommunernas kreditbehof synes ej heller någon anledning för statens mellankomst. Hvad de större städerna beträffar har erfarenheten visat, att dessa haft tillfälle att skaffa lån i utlandet på fullt så goda villkor, som en central låneanstalt för landets kommuner beräknas kunna åstadkomma. De mindre kommunerna hafva hittills i allmänhet fått sina lånebehof tillgodosedda inom landet hos kassor och försäkringsbolag, och då det synes kunna beräknas att efter inrättande af stadshypotekskassan en väsentlig del af de in-teckningar i stadsfastighet, som nu ligga belånade hos dylika kassor och bolag, skola öfvergå till stadshypotekskassan, torde däraf följa, att därigenom lediggöres kapital, så att ej hinder möter för de mindre kommunerna att inom landet fortfarande få sina lånebehof tillgodosedda.

För öfrigt kunna vi ej finna, att den enhetliga grund, som föranledt staten att med sin garanti understödja först jordbrukskrediten och därefter, såsom vid denna riksdag ifrågasättes, äfven stadsfastighetskrediten, föreligger beträffande kommunerna. Man har ansett, att statens upplåning ej bör afse annat än produktiva ändamål. Af samma skäl torde ej heller

staten böra med sin garanti understödja upplåning annat än för dylika ändamål. Jordbrukskrediten har ansetts främja produktionen och numera har samma uppfattning gjort sig gällande i fråga om fastigheter i städer och därmed jämförliga samhällen genom bostadsfrågan. Däremot är det ej möjligt att betrakta kommunernas upplåning såsom alltid afseende produktiva ändamål.

Med denna uppfattning kunna vi ej förorda den föreslagna utredningen, ty om Riksdagen nu skulle besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en sådan, har Riksdagen därmed gifvit på hand, att här är fråga om ett intresse, som fordrar statens ingripande.

Önska kommunerna få till stånd en utredning angående lämpligaste sättet att ordna sina kreditförhållanden, synes man numera åtminstone beträffande städerna kunna hänvisa till ett organ, nämligen Svenska stadsförbundet, som torde böra taga hand om en sådan fråga utan statens inblandning.

På grund af hvad vi sålunda anfört, hemställa vi,

att herrar Trapps och Runes ifrågavarande motio-
ner ej må af Riksdagen bifallas.